

جلد سوم

آموزش آواز صیل ایرانی

آواز ابوعطا

مولفان : مهدی کاظمی و مهدی قاسمی

سرشناسه	: قاسمی، مهدی، ۱۳۵۸ اردیبهشت -
عنوان و نام پدیدآور	: آموزش آواز اصیل ایرانی / ویراستار مهدی کاظمی؛ مولفان مهدی قاسمی، مهدی کاظمی.
مشخصات نشر	: تهران: موسسه خدماتی موسیقی عارف، ۱۴۰۰
مشخصات ظاهری	: قطع وزیری، ۴۴۴ صفحه
شابم	: ج ۳: ۱-۵۵-۸۰۲۶۳۳-۰-۹۷۹
موضوع	: آواز ایرانی - دستگاه‌ها - ردیف
موضوع	: Singing, Iranian - Dastgah - Radif
موضوع	: موسیقی آوازی - ایران
موضوع	: Vocal music - Iran
شناسه افزوده	: کاظمی، مهدی، ۱۳۴۶ آذر -
شناسه افزوده	: کاظمی، مهدی، ویراستار
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۷ آ ۲۴ ق/ م ۸۲۰
رده‌بندی دیوپی	: ۷۸۹/۱۶۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۹۹۲۷۲۱

انتشارات موسیقی عارف

arefmusicsh•p

arefmusic.sn

www.aref.ir

تهران، خیابان جمهوری، نرسیده به میدان بهارستان، کوچه محمودی، پلاک ۳، طبقه اول

تلفن: ۳۱-۳۳۹۷۶۴۳۰

فکس: ۳۳۹۱۴۳۱۴

تلفن همراه: ۰۹۰۳۱۳۴۹۵۵۵

عنوان کتاب

نام مولفان: مهدی کاظمی، مهدی قاسمی

گرافیس: مهدی چابوک

ویراستار: مهدی کاظمی

نگارنده ی نت: وحید رستمی

نوبت چاپ: اول

شمارگان: ۱۰۰۰

۲۳	مقدمه ای بر مایه ی ابوعطا
۲۳	ساختار گام آواز ابوعطا
۲۵	رابطه با دیگر دستگاه ها و آوازاها (مدولاسیون یا مدگری)
۲۶	گوشه ها در ابوعطا
۳۱	ردیف های آوازی ابوعطا
۳۳	روایت استاد مهرتاش
۳۵	روایت استاد طاهرزاده
۳۷	ردیف استاد دوامی
۳۹	ردیف استاد کریمی
۴۱	ردیف استاد مجرد ایرانی به روایت استاد ابوالحسن پازوکی
۴۷	آموزش آواز ابوعطا بر اساس ردیف استاد محمد مجرد ایرانی
۴۹	گوشه های آوازی ابوعطا
۵۱	برنامه ی درسی کلاس آواز ابوعطا سطح اول
۵۵	آواز: درآمد
۵۵	ای از فروغ رویت روشن چراغ دیده»
۵۹	آواز: یتیمک
۵۹	تصنیف: «بهار دلکش»، شجریان
۶۳	آواز: خسرو شیرین
۶۳	تصنیف: «تنها تویی تنها تویی»، داریوش رفیعی
۶۷	آواز: چهارباغ
۶۷	تصنیف: «جام طلا»، دلکش
۷۱	آواز: حجاز
۷۱	تصنیف: «نه کسی آید به برم»، دلکش
۷۵	آواز: راجع
۷۵	تصنیف: «افسانه ی عشق»، منوچهر همایون پور
۷۹	آواز: اوج
۷۹	تصنیف: «نمانده چرا در زمانه ی ما»، الهه
۸۳	آواز: مثنوی
۸۳	تصنیف: «آتش دل»، تاج اصفهانی
۸۷	فروود

- برنامه یک شاخه گل شماره ۴۶، «سالکان»، سید جواد ذبیحی ۸۷
- اجرای کار آوازی در ابوعطا: شعر اول ۹۱
- تصنیف: «ای کیوتر»، محمد رضا شجریان ۹۱
- اجرای کار آوازی در ابوعطا: شعر دوم ۹۵
- تصنیف: «دریادل»، اجرا و آهنگ از مهدی قاسمی ۹۵
- اجرای کار آوازی در ابوعطا: شعر سوم ۹۹
- تصنیف: «می گریزم از جهان هستی» ۹۹
- اجرای کار آوازی در ابوعطا: شعر چهارم ۱۰۳
- تصنیف: «امان ز هجر رخ یار» ۱۰۳
- اجرای کار (آواز و تصنیف) در ابوعطا: شعر پنجم ۱۰۵
- برنامه ی درسی کلاس آواز ابوعطا سطح دوم ۱۰۷
- آواز: درآمد (نوع دوم) ۱۱۱
- تصنیف: «مهر فروزان»، مرضیه ۱۱۱
- آواز: خسرو شیرین (نوع دوم) ۱۱۵
- تصنیف: «نسیم باد نوروzy»، شجریان ۱۱۵
- آواز: چهارباغ (نوع دوم) ۱۱۹
- تصنیف: «باغ رویا، تنها تو بمان»، پریسا ۱۱۹
- آواز: یتیمک ۱۲۳
- تصنیف: «شب و ساقی»، مرضیه ۱۲۳
- آواز: کرشمه ۱۲۷
- تصنیف: «من کی ام»، تصنیف و آهنگ از مهدی کاظمی ۱۲۷
- آواز: گبری ۱۳۱
- تصنیف: «آن دم که تو را دیدم»، مرضیه ۱۳۱
- آواز: بسته نگار ۱۳۵
- تصنیف: «غوغای هستی»، پوران ۱۳۵
- آواز: رامکلی ۱۳۹
- تصنیف: «ساغر شکن»، مرضیه ۱۳۹
- آواز: اندرلی ۱۴۳
- تصنیف: «نسیم سحر»، محمد رضا شجریان ۱۴۳
- آواز: اشاره به شور ۱۴۷

۱۴۷	تصنیف: «از یاد رفته»، محمد ملک مسعودی
۱۵۱	اجرای کار آوازی در ابوعطا: شعر اول
۱۵۱	تصنیف: «بوسه ی آرزو»، بنان
۱۵۵	اجرای کار آوازی در ابوعطا: شعر دوم
۱۵۵	تصنیف: «سپند و آذر»، منوچهر همایون پور
۱۵۹	اجرای کار آوازی در ابوعطا: شعر سوم
۱۶۳	اجرای کار آوازی در ابوعطا: شعر چهارم
۱۶۵	جدول ارزیابی پایان دوره ی هنرجو
۱۶۷	جدول ارزیابی پایان دوره ی هنرجویان
۱۶۸	جدول ارزیابی هر هنرجو از نحوه ی اجرای سایر هنرجویان
۱۶۹	جدول ارزیابی فردی هنرجو در اجرای دروس و نمره ی اجرا
۱۷۱	معرفی صدها ترانه و اجرا در آواز ابوعطا
۲۷۵	بیوگرافی و خاطراتی از بزرگان
۲۷۷	مختصری از بیوگرافی استاد ابوالحسن پازوکی
۲۸۳	چگونه به محضر استاد مجرد راه پیدا کردم
۲۸۷	چگونه ساخت ساز را فرا گرفتم
۲۸۸	از دواج استاد و معرفی سایر فعالیت های فرهنگی استاد تا به امروز
۲۹۱	شرح مختصری بر استاد محمد مجرد ایرانی
۲۹۳	شرح مختصری بر استاد کمالی تهرانی
۲۹۴	شرح مختصری بر استاد مهرتاش
۲۹۵	خاطره ای از حاج محمد مجرد ایرانی به نقل از استاد ناصر مجرد
۲۹۷	شعر ابوالحسن خان ورزی در باره ی استاد ناصر مجرد
۲۹۸	خاطره ای از استاد احمد عبادی
۲۹۹	در محضر استاد محمد مجرد ایرانی - به همراه خاطراتی از قمرالملوک وزیری
۳۰۲	خاطره ای دیگر از خانم قمرالملوک وزیری به نقل از استاد طالع همدانی
۳۰۳	خاطره ای از درویش خان به روایت استاد مهرتاش
۳۰۵	خاطره ای از عارف و درویش خان به روایت استاد مهرتاش
۳۰۷	نت نویسی آواز ابوعطا ردیف استاد حاج آقا مجرد ایرانی
۳۰۹	سخنی چند درباره نت نگاری کتاب
۳۱۱	کوک شور سل - ابوعطا لا کرن

- ۳۳۵ ..... کوک شور لا - ابوعطا سی کرن
- ۳۵۹ ..... کوک شور دو - ابوعطا ر کرن
- ۳۸۳ ..... کوک شور ر - ابوعطا می کرن
- ۴۰۷ ..... کوک شور می - ابوعطا فا سری
- ۴۳۱ ..... اطلاعات عمومی
- ۴۳۳ ..... مرجع اجراهای موجود در کتاب، تصانیف و آوازاها
- ۴۴۱ ..... منابع و مراجع
- ۴۴۲ ..... تصاویر هنرمندان

* روایت استاد مهردادش

درآمد

وقتی دل سودایی می رفت به بستان ها
که نعره زدی بلبل که جامه دریدی گل
ای مهر تو در دل ها وی مهر تو بر لب ها
تا عهد تو در بستم عهد همه بشکستم

بی خویشتنم کردی بوی گل و ریحان ها
با یاد تو افتادم از یاد برفت آنها
وی شور تو در سرها وی سیر تو در جان ها
بعد از تو روا باشد نقض همه پیمان ها

گوشه ی حجاز

تا خار غم عشقت آویخته در دامن
آن را که چنین دردی از پای دراندازد

کوته نظری باشد رفتن به گلستان ها
باید که فرو شوید دست از همه درمان ها

فرود

گویند مگو سعدی چندین سخن از عشقش

می گویم و بعد از من گویند به دوران ها

* روایت استاد طاهرزاده

درآمد

من از تو صبر ندارم که بی تو بنشینم
کسی دگر نتوانم که بر تو بگزینم
بپرس حال من آخر چو بگذری روزی
که چون همی گذرد روزگار مسکینم
ندانمت که چه گویم تو هر دو چشم منی
که بی وجود شریف جهان نمی بینم

گوشه ی حجاز

چو روی دوست نبینی جهان ندیدن به
شب فراق منه شمع پیش بالینم
ضرورت است که عهد وفا به سر برمت
و گر جفا به سر آید هزار چندی
بگرد بر سرم ای آسیای دور زمان
به هر جفا که توانی که سنگ زیرینم

گوشه ی رامکلی

بلای عشق تو در من چنان اثر کرد است
که پند عالم و عابد نمی کند اثرم
قیامتم که به دیوان حشر پیش آرند
میان آن همه تشویش در تو می نگریم

گوشه ی سیخی

ز دستم بر نمی خیزد که یک دم بی تو بنشینم
به جز رویت نمی خواهم که روی هیچ کس بینم
من اول روز دانستم که با شیرین درافتادم
که چون فرهاد باید شست دست از جان شیرینم

گوشه چهارپاره یا چهارباغ

چه شود به چهره ی زرد من نظری برای خدا کنی
که اگر کنی همه درد من به یکی نظاره دوا کنی
تو شهی و کشور جان تو را تو مهی و جان جهان تو را
ز ره کرم چه زیان تو را که نظر به حال گدا کنی
تو کمان کشیده و در کمین که زنی به تیرم و من غمین
همه ی غمم بود از همین که خدای نکرده خطا کنی

گوشه ی خسرو و شیرین

به دشت افتاده مجنون زار و دلتنگ
به شب از آتش آه شرر بار

چو سیل آورده چوبی در بن سنگ
نمایان بود در دامن کوهسار

گوشه ی خسرو و شیرین نوع دگر

سحرگاهان چو برق از جای می جست
نبودی گر دو چشم اشکبارش

کمر چون نی به عزم ناله می بست
نبودی فرق با مستی غبارش

گوشه ی گبری

اگر مستم من از عشق تو مستم
ای گمشده دل کجاست جویم
تو را نادیدن ما غم نباشد
ای گمشده دل کجاست جویم

بیا بنشین که دل بردی ز دستم
غم نهانی به که بگویم
که در خیلست به از ما کم نباشد
غم نهانی به که بگویم

گوشه ی لیلی و مجنون

یارب به خدایی خدایت
از عمر من آنچه هست برجا
پرورده ی عشق شد سرشتم

وانگه به کمال کبریایت
بستان و به عمر لیلی افزا
بی عشق مباد سرنوشت

گوشه ی مثنوی

در هوایت بی قرارم روز و شب
روز و شب را همچو خود مجنون کنم
جان و دل از عاشقان می خواستند
تا نیایم آن چه در مغز من است
تا که عشقت مطربی آغاز کرد
ای مہار عاشقان در دست تو
زان شبی که وعده دادی روز وصل
بس که کشت مهر جانم تشنه است
شمس تبریزی تویی اندر دلم

سر ز پایت برندارم روز و شب
روز و شب را کی گذارم روز و شب
جان و دل را می سپارم روز و شب
یک زمانی سر نخارم روز و شب
گاه چنگم گاه تارم روز و شب
در میان این قطارم روز و شب
روز و شب را می شمارم روز و شب
ز ابر دیده اشکبارم روز و شب
هم قرین یار غارم روز و شب

* ردیف استاد کریمی

درآمد

اگر ز کوی تو بویی به من رساند باد
اگر چه گرد برانگیختی ز هستی من
به مژده جان جهان را به باد خواهم داد
غباری از من خاکی به دامن مفتاد

گوشه ی سیخی

ز دستم بر نمی خیزد که یکدم بی تو بنشینم
به جز رویت نمی خواهم که روی دیگری بینم

گوشه ی رامکلی

دو عاشق متشابه سلوک را در عشق
دو کشتی متساوی اساس را در بحر
یکی رساند به وصل و دگر به هجران داد
یکی رساند به ساحل دگر به طوفان داد

گوشه ی رامکلی نوع دیگر

گیرم که بر کنی دل سنگین ز مهر من
گیرم که بر کنم دل و بردارم از تو مهر
مهر از دلم چگونه توانی که بر کنی
آن مهر بر که افکنم آن دل کجا برم

گوشه ی خسرو و شیرین

نه عشقش را توان از سر به در کرد
نه همچون شمع در بزمش توان سوخت
نه با خویشش توان یک لحظه سر کرد
نه چون پروانه گرد او گذر کرد

گوشه ی خسرو و شیرین نوعی دگر

که با عشق تو کردم آشنایی
کند بر بام وصلت نارسایی

از آن دم از خرد بیگانه گشتم
ندانستم کمند طالع من

گوشه ی گوری

نه از حیرت به روی او نظر کرد

نه از غیرت توان با غیر دیدش

گوشه ی حجاز

هوای زلف توام عمر می دهد بر باد
نه یاد می کنی از من نه می روی از یاد
ز دوست دست نداریم هر چه بادا باد
که جان ز محنت شیرین نمی برد فرهاد

خیال روی توام دیده می کند پر خون
نه در برابر چشمی و نه غایب از نظری
به جای طعنه اگر تیغ می زند دشمن
ز دست عشق تو جان را نمی برد حافظ

گوشه ی چهارپاره یا چهارباغ

نظری برای خدا کنی
به یکی نظاره دوا کنی
تو مهی و جان جهان تو را
که نظر به حال گدا کنی
بود این عنایت و آن کرم
چه جفا کنی چه وفا کنی

چه شود به چهره ی زرد من
که اگر کنی همه درد من
تو شهی و کشور جان تو را
ز ره کرم چه زیان تو را
ز تو گر تفقد و گر ستم
همه از تو خوش بود ای صنم

خواننده گرامی

در جلد نخست این کتاب، ایده ای عام از نغمه های آوازی فاخر ایران زمین در دسترس هنردوستان قرار گرفت. جلد دوم کتاب، به طور کامل به آموزش دستگاه شور اختصاص داشت و کتاب حاضر، یعنی جلد سوم، به ابوعطا اختصاص دارد که علاوه بر ارایه ی پیشنهاد طرح درس برای دو دوره ی آوازی مایه ی ابوعطا، بخش های متنوع دیگری از جمله خاطراتی از بزرگان، و همین طور برای اولین بار، نت نویسی و اجرای ردیف آوازی حاج آقا محمد مجتهد ایرانی را در پنج کوک مختلف برای تنوع سازی در اختیار مخاطب قرار می دهد. در انتهای این جلد نیز همانند مجلد قبل، صدها کار اجرایی اعم از تصنیف و آواز و کارهای گل هایی در مایه ی ابوعطا گنجانده شده است که خود می تواند مرجعی ارزشمند برای هنرجویان و مدرسین محترم این گوهر ملی ایران زمین باشد. امید داریم که با توجه پروردگار و حمایت اساتید و هنردوستان گرامی، کمبودهای احتمالی موجود در این کتاب نیز رفع شود و از مخاطبان ارزشمند این کتاب درخواست داریم تا ما را از نظرات اصلاحی خود بی بهره نگذارند.